

พิมพ์ครั้งที่ ๕
แก้ไขเพิ่มเติม-ปรับปรุงใหม่

หลักกฎหมาย รัฐธรรมนูญ

Principles of Constitutional Law

ความหมาย ประวัติ ประเภทของรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญนิยม
การจัดทำรัฐธรรมนูญ
อำนาจอธิปไตยและการแบ่งแยกอำนาจ
องค์กรทางการเมือง
กระบวนการทางนิติบัญญัติ
สิทธิและเสรีภาพของบุคคล
การควบคุมมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ
รัฐธรรมนูญต่างประเทศที่น่าสนใจ
กฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษ
กฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา
กฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่ ๑	ความหมาย ประวัติ ประเภทของรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญนิยม	๑
๑.	ความหมายของรัฐธรรมนูญ	๑
๑.๑	ความหมายของ “รัฐธรรมนูญ”	๑
๑.๒	ลักษณะสำคัญของรัฐธรรมนูญ	๒
๑.๓	ความแตกต่างระหว่างคำว่า “กฎหมายรัฐธรรมนูญ” กับ “รัฐธรรมนูญ”	๕
๒.	ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ	๗
๒.๑	ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญสากล	๗
๒.๒	ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญไทย	๑๑
๓.	ประเภทของรัฐธรรมนูญ	๑๔
๓.๑	รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรและรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร	๑๕
๓.๒	รัฐธรรมนูญที่แก้ไขง่ายกับรัฐธรรมนูญที่แก้ไขยาก	๑๖
๓.๓	รัฐธรรมนูญชั่วคราวกับรัฐธรรมนูญถาวร	๑๖
๔.	รัฐธรรมนูญนิยม	๑๗
๔.๑	ความหมายของรัฐธรรมนูญนิยม	๑๗
๔.๒	ความเป็นมาของแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม	๑๗
๔.๓	สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญนิยม	๑๗
๔.๔	รัฐธรรมนูญนิยมกับรัฐธรรมนูญไทย	๑๘
บทที่ ๒	การจัดทำรัฐธรรมนูญ	๒๐
๑.	อำนาจจัดให้มีรัฐธรรมนูญกับอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญ	๒๐
๒.	ผู้มีอำนาจจัดให้มีรัฐธรรมนูญ	๒๒
๓.	ผู้มีอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญ	๒๓
บทที่ ๓	อำนาจอธิปไตยและการแบ่งแยกอำนาจ	๒๕
๑.	อำนาจอธิปไตย	๒๕

๑.๑	ความหมายของอำนาจอธิปไตย	๒๕
๑.๒	ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน	๒๖
๑.๓	ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ	๒๗
๒.	การแบ่งแยกอำนาจ	๒๘
๒.๑	ความหมายของหลักการแบ่งแยกอำนาจ	๒๘
๒.๒	ประเภทของการแบ่งแยกอำนาจ	๓๐
๒.๒.๑	การแบ่งแยกอำนาจแบบไม่เคร่งครัด	๓๑
๒.๒.๒	การแบ่งแยกอำนาจแบบเคร่งครัด	๓๒

บทที่ ๔ องค์การทางการเมือง

๑.	รูปแบบการปกครอง	๓๔
๑.๑	รูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา	๓๕
๑.๑.๑	กำเนิดการปกครองแบบรัฐสภา	๓๕
๑.๑.๒	ลักษณะของการปกครองแบบรัฐสภา	๓๗
๑.๑.๓	สองสภาหรือสภาเดียว	๓๘
๑.๑.๔	ประเภทของการปกครองแบบรัฐสภา	๓๙
๑.๑.๕	ลักษณะเด่นและลักษณะด้อยของการปกครองแบบรัฐสภา ...	๓๙
๑.๒	รูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดี	๔๑
๑.๒.๑	กำเนิดการปกครองแบบประธานาธิบดี	๔๑
๑.๒.๒	ลักษณะของการปกครองแบบประธานาธิบดี	๔๒
๑.๒.๓	ลักษณะเด่นและลักษณะด้อยของการปกครอง แบบประธานาธิบดี	๔๔
๑.๓	รูปแบบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี	๔๕
๑.๓.๑	กำเนิดการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี	๔๖
๑.๓.๒	ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี	๔๗
๑.๓.๓	ลักษณะเด่นและลักษณะด้อยของการปกครอง แบบกึ่งประธานาธิบดี	๔๘
๒.	ประมุขแห่งรัฐ	๔๙
๒.๑	ความหมายและลักษณะของประมุขแห่งรัฐ	๔๙
๒.๒	ประมุขแห่งรัฐกับหัวหน้ารัฐบาล	๔๙

๒.๓	อำนาจหน้าที่และบทบาทของประมุขแห่งรัฐ	๕๐
๒.๓.๑	การส่งทูตและรับทูต และการลงนามในสนธิสัญญา	๕๐
๒.๓.๒	การใช้อำนาจบริหารประเทศ	๕๐
๒.๓.๓	อำนาจในการแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง	๕๑
๒.๓.๔	การเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด	๕๑
๒.๓.๕	อำนาจเกี่ยวกับการนิติบัญญัติ	๕๒
๒.๓.๖	การเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในชาติ	๕๓
๓.	รัฐสภา	๕๓
๓.๑	โครงสร้างของรัฐสภา	๕๓
๓.๒	วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภา: ระบบการเลือกตั้ง	๕๔
๓.๒.๑	ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมาก	๕๔
๓.๒.๒	ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน	๕๖
๓.๓	อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	๕๖
๓.๔	เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา	๕๗
๔.	คณะรัฐมนตรี	๕๘
๔.๑	โครงสร้างของคณะรัฐมนตรี	๕๘
๔.๒	อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี	๕๙
๕.	ศาล	๖๐
๕.๑	ระบบศาลเดี่ยว	๖๐
๕.๒	ระบบศาลคู่	๖๑

บทที่ ๕ กระบวนการทางนิติบัญญัติ

๑.	ลักษณะทั่วไปของกระบวนการนิติบัญญัติ	๖๓
๒.	ขอบเขตอำนาจในการตรากฎหมายขององค์กรนิติบัญญัติ	๖๖
๒.๑	อำนาจนิติบัญญัติแบบไม่จำกัด	๖๖
๒.๒	อำนาจนิติบัญญัติแบบจำกัด	๖๗
๓.	กระบวนการนิติบัญญัติกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ	๖๘
๔.	อำนาจนิติบัญญัติขององค์กรฝ่ายบริหาร	๖๙
๕.	กระบวนการนิติบัญญัติก่อนเข้าสู่การพิจารณาของสภา	๗๐

๕.๑	กระบวนการนิติบัญญัติก่อนการพิจารณาของสภาในประเทศ ที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา	๓๑
๕.๒	กระบวนการนิติบัญญัติก่อนการพิจารณาของสภาในประเทศที่ใช้ รูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดีและระบบกึ่งประธานาธิบดี ...	๓๓
๖.	กระบวนการนิติบัญญัติในสภา	๓๕
๖.๑	การเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของสภา	๓๕
๖.๒	การพิจารณาร่างกฎหมายในสภา	๓๖
๖.๓	การลงนามประกาศใช้ร่างกฎหมาย	๓๗

บทที่ ๖ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ๓๕

๑.	ความเป็นมาของสิทธิและเสรีภาพ	๓๕
๒.	ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ	๔๒
๓.	ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ	๔๓
๓.๑	สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามเนื้อหา	๔๓
๓.๒	สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามการกำเนิด	๔๓
๓.๓	สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามอาการที่ใช้	๔๓
๔.	การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	๔๔
๔.๑	ลักษณะการรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญ	๔๔
๔.๒	การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ: หลักนิติรัฐ	๔๔
๔.๒.๑	ความหมายของนิติรัฐ	๔๕
๔.๒.๒	หลักความชอบด้วยกฎหมายในนิติรัฐ	๔๘
๔.๒.๒.๑	หลักความชอบด้วยกฎหมายของ การกระทำทางนิติบัญญัติ	๔๕
๔.๒.๒.๒	หลักความชอบด้วยกฎหมายของ การกระทำทางตุลาการ	๕๐
๔.๒.๒.๓	หลักความชอบด้วยกฎหมายของ การกระทำทางบริหาร	๕๐

บทที่ ๗ การควบคุมมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ ๕๓

๑.	ความเป็นมาของการควบคุมมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ	๕๓
----	--	----

๒.	องค์กรที่มีอำนาจในการควบคุมมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ	๕๔
๒.๑	ศาลยุติธรรม	๕๔
๒.๒	รัฐสภา	๕๕
๒.๓	องค์กรพิเศษ	๑๐๐
๓.	กระบวนการในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ	๑๑๐
๓.๑	การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญแบบอัติวิสัยและรูปธรรม	๑๑๑
๓.๒	การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญแบบภาววิสัย และนามธรรม	๑๑๒

บทที่ ๘ รัฐธรรมนูญของต่างประเทศที่น่าสนใจ ๑๑๔

๑.	กฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษ	๑๑๔
๑.๑	ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษ	๑๑๔
๑.๑.๑	กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษไม่มีการบัญญัติไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร	๑๑๔
๑.๑.๒	กฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษมีความยืดหยุ่น ปรับเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย	๑๑๕
๑.๑.๓	รัฐธรรมนูญอังกฤษมีความเป็นหนึ่งเดียว	๑๑๕
๑.๒	ที่มาของกฎหมายรัฐธรรมนูญ	๑๑๖
๑.๓	หลักอำนาจสูงสุดเป็นของสภาอังกฤษ	๑๑๘
๑.๔	หลักการแบ่งแยกอำนาจในประเทศอังกฤษ	๑๑๕
๑.๕	โครงสร้างองค์ประกอบของรัฐสภาอังกฤษ	๑๒๐
๒.	รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา	๑๒๑
๒.๑	รัฐธรรมนูญของ ๑๓ อาณานิคมของอเมริกา	๑๒๑
๒.๒	การประชุมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ที่เมืองฟิลาเดลเฟีย	๑๒๒
๒.๓	การให้สัตยาบันร่างรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา	๑๒๓
๒.๔	หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา	๑๒๔
๒.๔.๑	การจำกัดอำนาจรัฐและอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน ..	๑๒๔
๒.๔.๒	หลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่างสถาบันทางการเมือง ในรัฐบาลกลาง	๑๒๕

	๒.๔.๓	หลักการแบ่งอำนาจระหว่างรัฐบาลกลางกับมลรัฐ	๑๒๕
	๒.๔.๔	การถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจ	๑๒๕
	๒.๔.๕	สิทธิและเสรีภาพ	๑๒๖
๒.๕		โครงสร้างรัฐและหลักการพื้นฐานที่กำหนดโครงสร้างรัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา	๑๒๗
๒.๖		สถาบันหลักในโครงสร้างรัฐในระดับสหรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา และเข้าสู่ตำแหน่งของบุคลากรในสถาบันหลัก	๑๒๘
	๒.๖.๑	ฝ่ายนิติบัญญัติ	๑๒๘
	๒.๖.๒	ฝ่ายบริหาร	๑๓๑
	๒.๖.๓	ฝ่ายตุลาการ	๑๓๔
๓.		รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส	๑๓๕
	๓.๑	ระบบการปกครองของประเทศฝรั่งเศส และวิธีการเข้าสู่ตำแหน่ง ของผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ตามรัฐธรรมนูญ ปัจจุบันของประเทศฝรั่งเศส	๑๓๕
	๓.๒	รัฐสภาพที่มีอำนาจตรากฎหมายจำกัด	๑๓๘
	๓.๓	คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแห่งฝรั่งเศส	๑๓๘
ภาคผนวก ๑		คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑/๒๔๘๕ คดีอาชญากรรมสงคราม และคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ ๒๔/๒๔๘๕ ซึ่งวินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกัน	๑๔๐
ภาคผนวก ๒		คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๖/๒๕๐๕ ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยว่า กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ หากรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนด ให้อำนาจนี้แก่องค์กรอื่น	๑๔๗
ภาคผนวก ๓		คำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๒๑/๒๕๓๖ การพิจารณาว่ากฎหมายขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ พิจารณาในขณะที่มีการตรากฎหมายนั้น	๑๖๕
ภาคผนวก ๔		ความเห็นในการวินิจฉัยคดีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองในคดีที่ อม.๕/๒๕๕๒ ของท่านเกียรติ กาญจนรินทร์ การ รัฐประหารเป็นการได้มาซึ่งอำนาจที่มีได้เป็นไปตามวิถีทางของระบอบ ประชาธิปไตย กฎเกณฑ์ที่ออกโดยคณะรัฐประหารจึงใช้บังคับไม่ได้	๑๘๖
บรรณานุกรม		๑๘๓